

LARS PERSSON:

Kärnenergin — en teknikens gåva till Sverige

Man vet nu att förbränning av alla fossila bränslen ger ett tillskott av koldioxid och således bidrar till den sk växthuseffekten, som nu bedöms som alltmera allvarlig av världens klimatforskare. Dessutom medverkar kol, torv och olja till försurningen av naturen och naturgasen påverkar vårt mot UV-strålningen skyddande ozonlager negativt. Man vet också att flera kemiska ämnen som uppstår vid alla typer av förbränning, även av biobränslen, ger cancer och genetiska skador. Det finns således en saklig grund av hälso- och miljöskäl att vara försiktig med alla typer av energiproduktion som grundar sig på förbränning.

Vad finns det då för alternativ för Sverige — ett land som har ett klimat som kan innefatta -40° eller t o m lägre temperatur under längre tider och som dessutom har ett läge på jorden så att det är mörkt i stora delar av landet på dagtid under vinterhalvåret. Vi har inga inhemska resurser av fossila bränslen förutom torv. Vi har däremot biobränslen, vattenkraft och vindkraft i Sverige. Dessutom har vi kärnkraften att tillgå. Uranet till kärnkraften måste dock importeras och även om vi har mycket uranmalm i landet, så har vi ingen produktionsanläggning för reaktoruran. Däremot produceras kärnbränslet i Sverige vid ABB-Atoms kärnbränslefabrik i Västerås. Kärnavfallet har vi också ett eget svenskt program (KBS-3) för att ta om hand på ett säkert sätt. Solenergin är naturligtvis vår basenergikälla och skall utnyttjas så långt det går men för många ändamål räcker inte denna. Vi måste således bygga energiproduktionsanläggningar i Sverige baserade på något av ovanstående alternativ.

Men är dock inte kärnkraften alltför

farlig? Vi har ju i en folkomröstning år 1980 förklarat att kärnkraften skall avvecklas med tiden. Ingen ansåg den dock så farlig att den måste stängas genast av de tre linjer som fanns att välja på i omröstningen. Sedan dess har över hela världen forskning och utveckling i stor skala skett beträffande alternativa energikällor och kunskaperna om hälso- och miljöeffekterna från olika energislag har ökat. Detta material visar att kärnkraften i jämförelse med de andra energislagen är miljö- och hälsovänlig. Kärnkraft, vatten- och vindkraft ger låga risker i dessa avseenden. Det borde således vara bland dessa energislag som vi borde välja inför framtiden om vi vill värna om miljön och hälsan.

Hur är det med faran för en stor Tjernobyliknande kärnkraftsolycka i Sverige? Jag vill här återge den bedömning som professor Olof Hörmander, fd generaldirektör i Statens kärnkraftsinspektion gör i boken Framtid med kärnkraft: "Min personliga uppfattning är att vi i dag har sådan personal i kärnkraftsbranschen, att man på grund därav och anläggningarnas goda utformning och kondition kan praktiskt taget se bort från den stora olyckan med katastrofala långvariga effekter. Den fara som finns är att vaksamheten slappnar antingen genom att de som på olika sätt svarar för säkerheten invaggas i passiviserande säkerhetskänsla eller att en olämplig avvecklingsstrategi verkar i samma riktning. Tillsynsmyndigheterna (SSI och SKI) har följdriktigt utpekat vidmakthållande av kompetensen i kärnkraftverkens organisationer såsom ett kritiskt område. Detta konstaterande kan utsträckas att gälla också tillsynsmyndigheternas kunnande och förmåga att upprätthålla en konstruktiv säkerhetsdrivande dialog

med företagen. I basen ligger att utbildningsväsende och forskningsresurser kan hållas på hög nivå trots avvecklingsplanerna med tillfredsställande rekrytering av unga förmågor, som kan falla in i de luckor som uppstår genom pensioneringar eller genom övergång till annan verksamhet. *Om dessa förutsättningar håller betraktar jag risker med katastrofala omgivningseffekter som försumbara.*” Professor Hörmanders bedömning anbefalles på det varmaste att läsas av dem som oror andra människor med faran för en stor reaktorkatastrof i Sverige.

Det finns naturligtvis även de ekonomiska frågorna att beakta i detta sammanhang. Även i detta avseende ligger kärnkraften bra till genom att kärnbränslet är billigt i förhållande till de fossila bränslena. Vi har dessutom i vårt land fortfarande kunskaper för att kunna bygga egna kärnkraftverk genom ABB-Atom i Västerås. Men vi har också en infrastruktur som är gynnsam för kärnkraften genom vårt utbyggda elnät, kompetenta kraftbolag samt väl fungerande kontrollmyndigheter för strålskydd och kärnsäkerhet.

Hur är nu de praktiska erfarenheterna av kärnkraften i Sverige? Sedan i början av 1960-talet har kärnenergin använts för elproduktion med början i Ägestaverket söder om Stockholm. Sedan dess har inga för omgivningen farliga utsläpp av radioaktiva ämnen skett. Ingen av personalen vid kärnkraftverken har heller råkat ut för någon strålskada. De ytterst stränga villkor som myndigheterna fastställt för kärnkraftverkens drift och omgivningspå-

verkan har kunnat hållas. I samband med frågan om den förtida avvecklingen ställde regeringen frågan till Statens kärnkraftinspektion och Statens strålskyddsinstitut om de kunde se att några av reaktorerna var mindre säkra och därför borde avvecklas först. Svaret blev att några sådana skillnader inte fanns. Sedan detta svaret avgavs har inga allvarliga tillbud skett i svenska reaktorer eller några farliga utsläpp till omgivningen. Erfarenheterna sedan 30 år tillbaka visar således på att vi i Sverige har säkra reaktorer och teknisk kompetens för att säkert använda kärnenergin för elproduktion.

Det är enligt min mening hög tid att tänka om i energifrågan och i stället för att planera en omfattande ökning av fossilförbränningen genom t ex stora gaskraftverk planera för mera kärnenergi för elproduktion men också för fjärrvärme i storstäderna. Möjligheterna till export av el synes nu också öppna sig till centrala Europa genom de planerade elkablarna till Tyskland. Vi skulle på detta sätt i Sverige kunna göra ett värdefullt bidrag för att minska försurningen av marken och försmutsningen av atmosfären i vår del av världen!

På grundval av min diskussion ovan vill jag föreslå att en parlamentarisk kommission tillsättes för att granska vårt lands framtida energiförsörjning och med målet att före 1994 års val ge ett realistiskt förslag hur vi skall gå vidare. Tillsvidare bör också frågan om att i förtid stoppa den svenska kärnkraften bordläggas.